

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Poggii Florentini Oratoris || Clarissimi, Ac Sedis Apo.||
Secretarii Opervm ||**

Poggio Bracciolini, Gian Francesco

Argentinae, 1513

VD16 ZV 12623

Ad Thomam Dialogus de infoelicitate principum

urn:nbn:de:hbz:466:1-14341

POGGII FLORENTINI AD CLARISSI
 mum virum Thomam in Dialogū de infes-
 licitate Principum
 Præfatio.

Reminime probatam vulgo/ & quæ haud persuaderi (nisi admodum pau-
 cis) queathoclibello aggressus sum/vir clarissime Thoma; ut ostendam quantū
 felicitas ingenij tuis/Regum ac Principū vitam multis cōfectam angoribus/omni
 felicitate carere. Difficile id quidem/ & prorsus a cōmuni existimatiōe alienū. Nam
 puerus est/ & ea cōmunis omni gentiū mentibus infixā opinio;illos solos beatos/
 ac felices esse; quos fortunę munus in sublimi rerum statu præ cæteris collocavit.
 Quæres a teneris usq; annis adeo nobis est insita; ut votis singuli omnibus opes/ho-
 nores/magistratus/dignitates/impētia expendant; tanq; in his beate sit finis vitæ cō-
 stitutus. Eo autē hanc tam late patentē insaniā peruulgatā videmus; ut qui virtutē
 & bonarū artium studijs procul ab externarū rerum dediti cupiditate/ hæc a dum-
 brata fortunę beneficij cōtemnāt; aut vecordes/ aut imbecilli animi/ aut stulti esse dis-
 cant. Etenim omnes ferme mortales veluti ex sōco inferiori suspicientes/ hos ex altissi-
 ma ut vident basi suspensos/ rerum dominos admirant atq; obstupescūt; inhiāns
 edq; ad exteriorē Principum pompam atq; ornatum/ quales oculis cernunt/ tales in-
 tenuis esse putant. Virtutem vero & bene vitendi disciplinā pauci appetunt; paucio-
 res querunt; satis superq; satis sibi sapientię/ atq; prudentię inesse vel potius sup-
 esse dicentes/ dūmodo ea assequant quæ præclara ac speciosa vulgo publica insa-
 nia fecit. Sed pars maxima nostræ infelicitatis stulticia est; quæ in tantū mētes ho-
 minū a vero procul abdicunt/ atq; opinionibus fallacibus excecant; ut nihil synce-
 rum/ nihil rectum possint discernere; id tantum expetendum esse dicentes/ ad quod
 vulgari appetitus cōmuni errore labatur. Nos vero / quos doctrinam sapientiū
 virorum sequi/ atq; eorum præceptis obtemperare decet; longe aliter a cōmuni stult-
 icia sentire; vitamq; foelicem non in fortunæ arbitrio/ sed in virtutis præsidio con-
 sistere debemus. Non enim rebus externis & fortuitis / sed animi bonis foelicitas
 invenienda est. Cui quidem sententię multi excellentes ingenio viri inherentes/ abies-
 tis proprijs fortunis philosophię studio vacarunt; ut veram foelicitatem assequer-
 rentur. Et certe sicubi ea; in virorum doctrina ut sapientiū/ præstantiūq; domicili-
 o reperit; qui procul a cupidinibus/ nihil alieni appetentes ætatem suam in virtutis
 cōtentione posuerūt. Sed cæca mens hoim/ quibus nihil est pensi virtutis iter / quib-
 us nihil cum animo est cōmune/ ad illecebras corporis deflecta; in his solum quę
 fortunæ temeritati parent/ foelicitatē suam esse arbitrat. Horum ego fallacem opi-
 nionem/ tum pro cōmuni utilitate/ tum pro veritate tuenda paulū mihi reprimē-
 dam existimavi; docendūq; id quod luce clarius est; nihil vere solideq; foelicitatis eius-
 modi bonis inesse; sed illā queri a bonis animi optere; quæ sola nostra sunt; & nec
 autem possunt dum vitā agimus; & mortuos nō derelinquūt. Ad te autē mi Tho-
 ma; quem scio pro tua sapientiā mecum aucteris vulgarem temeritatē/ pro virtu-
 tis causa sentire; hoc opusculum inscripsi; ut habeat te suum apud eos qui contra
 sentiant defensores. Nam cum ad philosophiā/ atq; bonarum artium studia/ quib-
 us ab adolescentia imbutus fuisti/ addideris theologiæ scientiā; ita ut illis pri-
 scis doctissimis viris sis proculdubio omnium doctrinarum genere comparandus;
 nequaquā est consentaneū; ut plurius fortunæ dona facias/ q; virtutē aut ullam ita-
 tuas foelicitatem / quæ sit ab honesti ratione seiuncta. Id autem me maxime mo-
 vet ut tibi hoc opusculū dedicarem; q; sicut ex vita & verbis tuis sæpius cognos-
 vi/ videris cupiditatibus modum statuisse; ac recte iudicare in philosophiæ præ-
 ceptis / ac multarum rerum cognitione/ & doctrina; quibus alitur animus noster

Felicitas va-
na.

Felicitas ve-
ra.

DE INFOELICITATE PRINCIPVM

plus iumentis ad bene viuendum/ q̄ in ullis his que tanto pe expetunt dignitate
bus. Siquidem hæc nihil secum præsidij ad v̄tutem ferunt: potiusq; cupiditatē/ &
voluptatum irritatrices/ q̄ ministre continentie & honestatis esse consueverunt.
Philosophie vero/ hoc est sapientie studia fortunam cōtemnere/ rectam rationem
ducem viuendi sequi/ rebus modum imponere/ animi dotes omnibus imperijs ante
referre docent: & ad veram pducunt felicitatem. Hanc autē disputatōem olim in
ter doctissimos viros habitā/ nunc paulum ociosus lris tradidi: ut si qui de his ubi
iora vellent scribere/ latior eis facultas hac nostra prouocatione tribueret.

DISPVATIO POGGII FLORENTINI DE IN
felicitate Principum. Interlocutores sunt.

Poggius/ Carolus/ Nycholaus/ Cosmus.

POGGIVS loquit̄.

Vm ex mea consuetudine primū estate pontifex Eugenius ex Vrbe
Florentiam concessit: meridie ad clarissimū virum Nycholam incolam
cuius domus cōmune doctissimorū hoīm diuersorū erat/ me comulsi
sem: doctissimum ibi latinis græcisq; lris offendi Carolum Arcetium/ &
item Cosmum de medicis/ tum in hac nostra re publica egregiū Prin
cipem/ tum optimum ac præstantissimū ciuem. Hos ego Ptolemei geographiam
inspicientes cum in primis (ut mos est) salutarem: una in Nycholai Bibliotheca
ca confedi: & simul cū ille quo in statu nostro tum publice/ tum priuate res essent
percurreret: cepti paulum de temporum cōditione/ cōmuniq; calamitate/ tum
vero etiam mea (qui paulo antea e prædonū manibus euasissem) queri: cetero
rum vitam nostrē pferens: qui Scytharū more semp instabiles vagarentur. Infelici
ces em̄ quodāmodo sumus in quā: quibus non datur uno in loco residere diuini
sed mutare regiones cogimur/ & varias in diem tanq; nouis colonis sedes q̄ere.
Nam cū annos tam amplius quattuor & triginta fuerim Romana: Curie incolap
nunq; integrum una in urbe egimus: vagi semp/ ac loca varia peragrantes. Hic
subridens paulum CAROLVS. Tu inquit eam damnas vitam Poggi/ quam
multos summo studio appetere/ in qua maxima laboris & industrie premia vide
mus: quæ felix præ cæteris esse videtur: cum multis voluptatibus & cōmodis re
ferta/ tum his molestijs curisq; vacra quibus cæteri affligunt. Ego em̄ & te & re
liquos qui Pontificibus obsequunt (quantū allequor cōiectura) beatos iudico/ &
procul ab his nostris censuris & tributis cōtinua vexatione cōstitutos. Etenim & felici
ces vident esse Pontifices tali honore ac dignitate: quos omnes colunt: & pro dijs
adorant. & item qui eos sequunt: quos illi consueverunt cum volunt duobus im
verbis felices reddere ac fortunatos. Nam cum omnes principes magna exitiū
felicitate frui: tum vero maxime Pontifices: cum nulla cura/ nullo labore/ nulla
opera/ nullo periculo eum statum adipiscunt qui habet maximus inter mortales.
Absq; ulla parā negotio/ nullo sudore retinet. Quandoq; dem pro armis auctori
tate Christi/ & signo crucis utunt. q̄ est tutissimū si ea niterent. ppugnaculū. ver
his em̄ q̄ sero tutiores esse cōsueverit. Itaq; felices. p̄caldubio censendi sūt hi q̄
datur parua industria tantū a dispici imperiū: minore ptum retinere. Vide inquit
NYCHO. ne loq; te fallat opinio: q̄ q̄ existimo hoc ad te colloquendi gra inter
nos dici. Tu felices appellas & Pontifices/ & eos qui degunt in principatu: ego te
cus sentiens/ eiusdem modi hoies miseros duco: neq; illius vere cōpotes felicitatis.
illos qui astant principibus/ qui latus circundant/ qui aures occupant/ qui ven
dunt aliqua ex parte dixerim forsan felices: cum hi soli laborum principum fru
ctus percipiunt. Ad hos em̄ sollicitudo/ cura/ timores/ anxietates/ pericula delicta

Pontificum
felix status.

d. m. illi quæstui vacant & voluptatibus / ad contrahendas opes & diuitias intens
 ei: & tanq; muscæ ad mel aduolant: ita isti ad explendas varias cupiditates ad au
 las Regum ac Principum concurrunt. Rari hoïem / plurimi fortunâ sequunt. Feli
 ces itaq; videt ac beatos alios reddere / qui ipse præ cæteris est felix. Nam si qua io
 cunditas / si qua oblectatio / si qua quies / si qua voluptas / si qua remissio inest princi
 patum: illi discerpunt maxime qui sunt principibus grati. Quicquid vero labo
 rum / molestiarû / dolorum / angoris principatus affert: id solum principibus heret
 voluptates rare: & quæ etiam ab animis curarû mole deprimis minime degustent.
 ¶ Formicis inquit COSMVS de medicis / ut aiunt similes esse principes dicit:
 qui suo labore aurum ex arena effodientes / alijs precipiendû atq; utendû tradunt:
 ipse ome utitur fructuq; auri defitute. Ridiculû quippe videt eos qui imperant in se
 lices / qui vero seruiunt foelices putare. eodem si mihi detur optio: mallem illo pas
 cio infelix q; hoc (ut putas) foelix esse. Nam si qua est in nobis foelicitas: ea mas
 gis principû q; reliquor: videt familiaris. ¶ Hic CAROLVS ut omittant in
 quit hi de qbus aliquid addubitari pot: de Pontificibus saltem concedas Nycholae
 optet: ut vere dici possint foelices. Cum em sanctissimi ac beatissimi appellent: nes
 mo aut non solû beatissimus / sed ne btis qdem possit esse non foelix: consentaneû
 videtur: pontifices omnes (qm beati foelix est vita) recte foelices appellari posse. Is
 tad quoq; mihi cõcedas / opinor: illos qui domestici eorû vocant / esse huiusmodi
 foelicitatis participes. Fieri em nequit: ut qui cû beato ac foelice familiaris viuât /
 sint expertes eius quo cum degant foelicitatis. ¶ Longe aliter se res habet q; exis
 timas NYCHO. inquit: q; suis te mecu iocari arbitret / & Socratica ironia uti. Nã
 hæc quæ modo sanctitatis ac beatitudinis nomina retulisti / & pleracq; alia quæ adu
 larantur in pontifices & reliquos excelsos viros congestit ad aucupandâ princi
 pum beniuolentiã: ab his conficta atq; adinuenta quibus ea ars quæstui est: qui p
 a dilatoem optimã Regum cõsiliatricem applaudere illis / & gratificari querunt.
 Ad hoc inoleuit ab usio: ut non his verbis prestigijs uti turpe ac nephas putet:
 sed ego hos nostros siue pontifices / siue quosuis alios dnos eorû: fucata nomina
 cõtempnora quibus ad oftentatõem omnia / paucissima ad veram laudem & gloriã
 fiunt. Nulla em vel parua admodû his bonarû artiu cura est: nulla doctrinæ / nulla
 sapientiæ / ac doctorû virosû / nulla virtutis. Simulata in quibusdã qdem virtutis si
 gna apparent: nulla impõssa vestigia. Suscepit hic (me intuens) olim diligentia &
 labore peragrande Alemãnię librorû perquirendorû gratia / qui in ergastulis apd
 illos reclusi detinentur in tenebris: & carcere ceco: qua in re multû profuit latinis mu
 sis eius industria. Nam octo Ciceronis orones / integrû Quintilianû / Colamellã:
 qui antea detruncati & deformes apud nos erant: & item Lucretij ptem / pluresq;
 alios latine loquæ auctores præclaros restituit nobis: pluraq; ex diris carceribus
 quibus intui obsoletoq; opprimunt eruisse (sunt em multis vinculis & foedo car
 cere abstrusi) nisi fortunæ defuissent. Hæc cum ab eo fuissent in lucem edita: cumq;
 uberior & quasi certa spes proposita esset ampliora inueniendi: nunq; postea aut
 princeps / aut pontifex vel minimû operæ aut auxiliij adhibuit ad liberã dos pclariss
 imos illos viros ex ergastulis barbarorû. In voluptatibus / in rebus nulla laude dis
 gnis / in bellis / re pestifera & pniciosa hoibus ætatem & pecunias cõsumit. In per
 vestigandis vero excellentiû virosû monumentis / quorû sapientia & doctrina ad
 veram foelicitatem & vitam beatam pducimur / obtorpescit atq; obdormiunt: vi
 tam pleiq; more peccorû agentes in sanis cupiditatibus / & varijs ambitionibus acti
 mirum de virtutibus / aut sapientiã / aut aliqua bene viuendi arte silentiû agunt: ut
 non principû / aut foeliciû / sed portentorû sint nomine appellandi. Neq; de nostris
 em sacris queror: quæ nostra religio reddidit mitiora: semp etiam priscais tempori
 bus eiusmodi mores / cogitationesq; dominantiu extiterit: ut non videat mirum

Poggius li
 bro: ingli
 tor.

esse nullum fuisse his commercium cum felicitate comune. ¶ Tum COSMVS grauitur ut assolet: facillime inquit Nycholae / qui mos tuus est / laboris ad detrahendum. Equidem minime miror / si quando es in priuatos dicatior: cum in ipso principis tam facile inueharis. & tamē nullius iniuria / aut vitae cōtumelia facit: ut tam sis promptus / aut copiosus in eorum obiurgatōem. Noui nonnullos / qui abs te excipi debent ab reliquorū caterua viri docti / egregij / omniq; laude & cōmendatione dignissimi. Vnde mecum saepius cogitans addubitare cogor: quenam sit potissimū causa / cur in vitupando sis q̄ in laudando procliuor. ¶ Hoc facile est ad explicandū NYCHOLAVS inquit / qd̄ longa aetas & antea cta vita me docuit. Nam in laudandis hominibus saepius deceptus sum: cum hi deteriores essent q̄ existimare: in vitupandis vero nunq; me fefellit opinio. Tanta em̄ inter hoies veritas improborū copia: ita sceleribus omnia inficiunt: ita hypocrisis supabundant / qui videri q̄ esse boni malunt: ita quilibet sua vitia alicui honesti vel amato tegit ut periculosum sit & mendacio proximū quempiā laudare. Plures ad me adueniunt importune / qui suam stulticiā a me cōmendari volunt: afferūt nescio quid ab eis editum in sulsum penitus / inconditū / incōcinnū: certe dignū qd̄ ad latrinas ferat. querunt existimationē meam. Ego liberior in loquēdo: nam poeta si malus est: ne queo laudare: verum esero: moneo ne esserant: interdico: vitia ostendo: nō eloquētiā / non grauitatem / non ornatum / non prude ntiā / non latine linguae proprietatem / non integritatē in suis scriptis esse affirmo. At quidē pro tera elatione / temerariāq; inflati abeunt irati / submurmurantes me inuidiā cōmōteri. Quid loquar de moribus nostris ac vita: cum multū recessus sint animorū: deoq; in occulto sit ut potius diuinare q̄ affirmare de laudibus hoim possis. Hanc ob causam / cūpanci sint vix ferendi: stultorū vero plena sint omnia: fatius esse duco in eam partem declinare in qua verior sim futurus. Accusate apud Lucianū diuitiā: q̄ nunq; se ad honestos viros conferant. Non sua id culpa fieri / sed bonorū raritate respondent: nam cum cece vagent: neq; selectione aliqua unū possint usū veniri / ut saepius in malos (qui undiq; circūflurunt) incidant: q̄ in bonos / quorū paucitas raro obuios edit. Alio item in loco cum laudandi / vitupandiq; artem eque callere se dicat: aliter iam de consuetudine oblitum / in altera se admodū exercitatū vitio hoim describit. Nihil igitur vanitati / stulticiq; hoim propius esse videt: q̄ laudare quempiam de cuius probitate ac virtute non tibi exactissime constet. Qua in opinione multorū nequitia in diem me reddit firmiorem. Q. si priuatorū quibus paruula licentia / qui legibus coercent maxima pars vitiorū mole urgetur: quid in tanta dominorū licentia / quibus pro lege est appetitus / putas cōtingere. Itaq; ut eodū redeat unde nostra defluxit oratio: mea quidem sententia est. Hos nostros principes (hoc em̄ nomine impatores / reges / duces / ceterosq; qui alijs dominant / comprehendi volo) etiā si boni sint & esse & censi recte posse infelices ac miseros: quantūvis fortūte obtegant bonis. Nam mali nullo modo felices erunt: a bonis vero propter rerum quas sustinent pondus (maius em̄ Atlante onus ferūt) ppter infinitas curas / molestias / anxietates / labores quibus cruciant / omnis felicitas abest. At multi felices existimant: obumbrat em̄ a mpla fortuna multorū vulnera & cicatrices. Nos aut non existimatōem vulgi / sed veritatē q̄rimus: quae plane dicitur: nullam felicitati cum principibus esse societate. ¶ Nimis qdem in arcto Nycholae C. A. ROLVS inquit / hos circūscribis / vel potius p̄scribis: ita ut neminē tibi assensurum putem. Quis em̄ tibi cōcesserit: multos ex prisctis illis qui a suis dicti sunt / non fuisse felices. Enumerari em̄ plures possunt quos sua aetas etiā felicissimos iudicauit. Verū quāquidem & estus diei est & etiā ocūi stupefi / discutiā mus paulū Nycholae si libet / et id colloquēdi causa: utra sit verior / ac pbabilior sententia. Tu principes infelices & eorū vitā miserā putas: ego contra felices iudico / ac perbeatos. ¶ Hic

Lucianus,

amdens NYCHOLAUS. Hic nosfer Carolus inqt apte somniat / & sectus ac
 sentit loquitur. Quo modo em viro doctissimo licet dicere eos esse felices / quos ne
 hoies quidem quicq; audeat appellare: ignavos / imperitos / indoctos / impotentes /
 avaros / superbos / iracundos / crudeles / libidinosos / adulatorios / & stulticiae feruos; qui
 ambitioe (necio qua) effrenata / tanq; ad pestem mor. talium nati / bellis semp indol
 gent / pacis atq; ocij hostes: No licuit Italiae nostris tibus ab armis quiescere / pro
 pter nonnullos principu aliena rapiendi cupiditate. Mitto alia vitia in quibus qua
 tumlibet paruis verentur: dummodo infra eorum domos contineant; quos tu qua ra
 tione felices nuncuparis ignoro. ¶ Parcas oro maledictis CAROLVS inqt.
 Non em argio haec / sed ratione differenda sunt. Istis quippe vitis nulla foelicitatis
 prem ascribi posse concedo: sed no ea in oibus esse videntur. Male em nobiscu ageret
 si tam dura conditio omnium principu esset. Rari sunt in quibus non aliqua virtus elu
 ceat. Quare mihi recte consideranti / felices principes esse videntur: quibus ad sunt
 oia que sunt hoibus maxime exoptanda / queq; solent efficere beatam vitam. Nam
 possident opes / diuitias / dignitates / imperia. Est summa in eis rerum licetia: summa
 beneficioru facultas: summa liberalitatis occasio. Ad sunt (si quid ad rem pertinet: sed
 approbat Epicurus) diuersi corporis atq; animi voluptates: aurea atq; argentea me
 sa: varij magnifici apparatus: ludoru & cantus plura genera / ad aurium animiq;
 iocunditate exquisita. Colunt atq; adorant ab reliquis: quae maxima habet volu
 ptas. Isti pterea / sapientes / temperati boni esse possunt: sicuti multi quocq; sapientes
 habuit sunt & virtute pediti. Quibus ex rebus patet ampla ad foelicitatem via. At
 tu principes omnis bonos / malosq; in una eademq; foelicitatis danatione constituis;
 saltem ab hac (me intuens) regula summos potestates excepisses: quos inquit est
 estimare foelicitate priuatos. Cum em se honestos / & optimaru reru cura occupa
 tos / tum salutis comunis / tum pacis ppos / tum oim gentiu quieti se consulere in
 suaru suarum proemijis quotidie profiteant: cu saluatois vice fungant in terris: re
 bulq; celestibus mente applicent: qui possunt ta sanctis dediti cogitationibus no
 esse felices: Sunt pterea diuinaru Anulites: quaru cultu nemini dubiu est foelici
 tatem hoibus elargiri. Idem & nostro huic Pontificis secretario videri conuenit: cu
 tus plurime pontificiae epistolae sunt in eor. comendatorem. ¶ Tum EGO in lit
 teris in qua meis id primu aduerto qd pontificis esse oporteat officiu aut munus:
 eas laudes illis tribuens quibus vacare non debent. De foelicitate vero spemet exi
 stimo esse credendu. se em ad suas cogitationes esse assumat: litteris aut eorum sis
 dem pstandam esse: nullo modo fide abroganda. Itaq; per me foelicitissimi appellē
 tur licebit: cum ego quocq; illos beatos credam qui se esse beatos putant. ¶ Tum
 COSMVS Atqui inquit nup legi longe secus iudicasse pontificē Adrianu vi
 rum prudentē & vite sanctitate praestantem. Solitum em frequent dicere accepti
 mus: nemine videri sibi romano pontifice miserabiliozem: nulliusq; deteriorē con
 ditione esse asserbar: cathedram illam in qua residerent pontifices spinis refertā:
 palleum quo amictarent cōsertum aculeis acutissimis: tanq; molis / ut etiam ro
 bustissimos pmeret: mitram vero ignea / quae caput gestantiu ureret. Hic apte pro
 fectus est quem foelicitate pontifices assequant: eos dico qui munus pontificiu am
 plecti volūt. ¶ Tum EGO missos in qua potestates faciamus: in quib; plures q; in re
 liquis imperijs / & felices & Deo accepti reperti sunt: sermonēq; nostru contra
 mus ad reliquos: de quibus honestius liberiusq; inqri pot. Veru me / qui in maximi
 oim principis obsequio versor / equius est hac de re silere q; loqui. Hic nosfer Nycho
 laus in libera ciuitate liberior caeteris / nullius obnoxius cupiditati: qui unus semp
 pra se tulit summā dicendi licentia: neq; veref quo anio sua dicta accipiant: dum
 modo quod sentit proferat / audacius liberiusq; suum explicabit iudiciu. ¶ Mihi
 quidem NYCHOLAUS inquit / cum his nostris rerum dominis nulla unq;

Principum
magnificen
tia.

privata consuetudo fuit: neq; em magna ex parte hi sunt de quibus aequa mente
 possim audire. Quis em raro hanc urbem exierim: in & oim qui ubiq; sunt prin-
 cipum mores & vita mihi notescunt: & eorū qui haec tenus gesta videri. Itaq; cum vita
 eorū/tum ratio & veritas mihi persua dent: ut credā dici nihil posse miserius prin-
 cipantiū vita: quā recte ac p̄nitenti intuenti licet inspicere & ambrosiam/anxiā/ur-
 bulentā/maximis tribulationibus calamitatibusq; ac malis facinoribus plena. Ca-
 rolus bonos esse principes/& nonnullos habitos dicerego nō qui esse possint/ sed
 qui fuerint p̄quiro: quos nondū ulla aetas forata est. Nam si veteris Hesiodi sententia/
 difficile est bonū esse: id multo in regibus & Imperatoribus difficilius fiet: quorū plura
 vitiorū irritamenta ab exercitio virtutū subducunt. Eluxit aliqñ / sed tñ p̄: raro in aliis
 quibus qdam virtutis splendor. Sed scriptorū nonnullorū assentatio/ qui adulationis
 p̄mia a principibus expectabant: & puula scintilla virtutis maximū incenditū excita-
 runt: ampliātes ea verbis quae tenuia reb; erant. Val. max. adulatorū scriptorūq;
 oim a dulcissimus/ de Iulio Caesare in gram Tiberij sepius apte mentitū: in laudibus
 suis tanq; de Deo loquēs: non de eo cuius acta in oim vita (armorū gloria exce-
 pta) a bonis probata extitere. Sed licet pauci paulū emerferit a consuetudine alio-
 rum: tñ si qua in eis virtus enituit/ ea multorū flagitiorū caligine obumbrata est. In-
 venies quosdā humanos/ sed luxuriosos: alios prudētes/ sed crudeles: hos iustos/
 sed deditos avariciē: nonnullos magnificos/ sed raptores: quosdā liberales/ sed ira-
 feruidos et impatiētes. Ita quoquo virtus: nihil purū/ nihil syncrētū in eis reperies:
 nihil castū/ nihil absolutū: sed ita infecta oia/ ut lōgo intervallo virtutes a vitiis supo-
 renē. Neq; hoc tantū natura hoim/ quantū ipsius euenit vitio principatus. Nam cū
 natura fragiles simus atq; imbecilles: qui facillime ad laetitiā/ & vitia labamur: in
 principatus re ipsa & licentia malus est/ malorūq; opifex & mifer. Sed in hac oim
 nostra disputatiōe p̄dictum velim: me nihil aduersus p̄sonas/ sed de re ipsa sentire
 qd loquor. quae cū p̄ima vitia secū trahat: necesse est etiā bonos aut corrupat/ aut
 defatiget: a deo ut nullā foelicitatē degustare queant. Sunt em in regno qdam tana-
 q; in aetate ad a dolescentū ac senū natura insita vitia: quae qui tollit aut mingat/ de-
 uino potius fungit munere q̄ suo. Sicut em ignis quicquid ei heret/ aut calet/ aut
 aut urit: ita Imperiū quos apprehendit/ aut malos reddit/ aut certe deteriores. Delin-
 niunt em hoies illius consuetudine: et cōtagiōe inq̄nant. Quo fit ut etiā si prohibita
 sit/ p̄ij/ humani ad illud euehanē inficiant eius moribus & malignitate: eua dantq;
 impij/ scelesti/ inhumani/ p̄iuri/ crudeles. Neq; solius Nycholai est haec/ sed Plautij
 quoq; vopisci sententia: qui ad Diocletianū imperatorem in Aureliani vita scribēs.
 Vide inquit queso/ q̄ pauci fuerint Principes boni: ut bene dictū sit a scurra quosdā
 Claudij inimico unico: a nullo oēs bonos describi ac depingi posse. Quēnt quae res
 malos Principes faciat: iam primū licentia. Deinde rerū copia: amici improbatelli-
 tes detestandi: eunuchi avarissimi: aulici vel stulti/ vel detestabiles. Ex quo Dio-
 cletianū dixisse cōmemorat: nihil esse q̄ bene impare difficilius. Colligunt se inq;
 quattuor/ aut quinque: atq; in unum ad Imperatorem capiendū consilium coeunt: di-
 cunt quid probandū vel improbandū sit. Imperator qui domi clausus est/ vera non
 nouit: facit iudices quos fieri non oportet: amouet a re p̄ quos debet retinere. Ita
 bonus/ cautus/ optimus vendit Imperator. q̄les ob res nil rarius bono principe et
 se testat. Idem Saturninus quē Aegyptia ad Imperiū assumēdū cogebāt/ locutū me-
 morat. Nescitis amici quid mali sit imperare? Gladij pendētes ceruicibus immittunt
 hasta undiq; / undiq; spicula. ipsi custodes timent: ipsi comites formidant. Adde qd
 oim aetas in Impio reprehendit. Aurelius Antonius Pius/ quē per oem terrā philo-
 sophantes/ inter oim qui unq; imperarūt palmā tulisse virtutis historie ferunt: tana-
 ctimonia certe vite excelluit oim: ab Adriano adoptatus in Imperiū/ magis do-
 luisse q̄ letatus esse tra dit. Iustus aut ex priuatis hortis in principis domū migrare
 inuitus accessit. Et cum ab eo domestici quereerent: cur tā moestus in tantā adoptio-

Hesiodus.

Val. maxi-
mus adula-
tor mēdax.

Flautus.

Diocletianū.

Saturninus

*Quosdam principes
p̄iuri*

Antonij quid

mem trāfiret: multū v̄bis disputa uir que in se mala Imperiū contineret. Diocletianus vero cū post depositū Imperiū in priuata villa agro colendo intentus degeret: rogatus a Licinio ut ad Imperiū rediret: id recusauit: differens ostēdo hortū quā plātarat: q̄d dulcis & iocūda ea vita eēt: v̄ro misera & anxia in Impio cōstituta. Videtis quā naturā principatus esse a firmariū & sapientes viri: & hi qui & ipsi summi & boni principes extiterūt. Eteim velut fuligo cōmaculat tangētes: sic regnum possidētes corūpit multitudine morborū animi. que si q̄s sanē mētis penitus per se exent: haud sane multū illius curā ditate flagrabit. Non solū em que terentianus ille adolecens q̄rebat in amore vitia/iras/suspitōes/inimicitias: bellū/pacē rursus: sed multa in eo acerbiora/atq; a spiora p̄spicax animus intuebit: ut potentia/faltū/suspitiā/libidines/odia/crudelitates/ambitionū dñandicupiditates/veneficia: et q̄c quid aliud ad p̄nciem mortaliū negrā hoīm excogitabit. Q. si q̄s eo robore/ea firmitate animi diuino quodā munere fretus ad principatū adeat: ut omnes eius illecebras v̄rute supasse videat: ut sellor bonus in equo retrogrado ac calcitroso excurrat. delabaturq; aliqñ. Ita qui Imperiū ascendit defluet vel inuitus rerū licentia ac luxu: & tot in dijs tum hoīm/tum vitio: ū circūrentus declinabit a gubernaculo: & tanq̄s vehemētis actus tempestate vi fluctuū saetabit ad scopulos in quib; allidetur: periclitabitq; omnis bene viuendi ratio & disciplina. Nam q̄ Carolus ad compandā foelicitate cōtulit diuitias/opes/ rerum licentiā/bñficiorū facultatē/Imperia/dignitates/ voluptatesq; & alia plura que retulit: ista quidem potius infelicitatis q̄ foelicitatis instrumenta q̄ esse vident. Verū opib; ac diuitijs nō magis uant principes q̄ priuati: neq; magis q̄ quantū homini stat satis. Victū habent p̄ciosiores: & cultiores vestes: sed venena in his formidant: & amicorum infidie. Suspiciose sunt epulæ atq; potus: raroq; sapiētum mixtē curis/tum cōtinuo usū neglecte. Nam voluptates quo magis affluūt: eo ex copia et satietate sunt insatiiores. Præterea nō idem qui reliquis gustus & appetitus: q̄ sicando esuriens cibū capis: nō sunt variae cogitationes p̄cipere cibos: irauitate. Venerea mltis suspirationib; implicant. Multi em veluti laq̄o capti perierūt. Licentia nihil foelicitatis importat. Nam scitis veteri p̄terbio/ ea fieri solere hoies deteriores. Beneficioz facultas est nobis optanda: sed plurima pars hoīm eam ad maleficia cōuertit. Nō em dignū bñficij noie quicq̄d principes donant. Effusio aliqñ/ & incōstreta largitio beneficiū appellat. At in dando bñficio ratio personaz: & tēporis constet oportet. Illi autē ut plurimū tribuunt non egenis/ sed turpibus/ & indignis: dant tamē q̄d tenere non possunt: dignitates/ præturas/ magistratus. In pecunijs vero que seruari possunt/ sunt multo remissiores. Mensa aurea/ argenteaq; & ceteri apparatus nihil afferunt subisdj quo simus foelices: non em egritudines animi leuant/ sed præstante curiosiores. plus ea aspicientes delectant q̄ possidētes. Hoc verissime ausim dicere: in quo & multi sapientes cōtinent: nullū esse ex corpis sensibus/ in quo nō a priuatis p̄ncipes voluptate exuperent. Quare longinq̄ ab his erit vitē foelicitas quos & nulla vera ac solida sequit voluptas: & mlti circūstant mētis cruciatus. Tū CAROLVS Stryannorū inq̄t: nō Regū aut Imperatorū vita his cruciabit q̄ dixit: si malis: quoz: ut Iustinus affirmat/ tyrānos sp̄ vitijs abūdate: iōq; & eē infelices

Iustinus

Cicero

Handwritten notes in the right margin:
 dicitur
 quod si quis eo robore/ea firmitate animi diuino quodā munere fretus ad principatū adeat: ut omnes eius illecebras v̄rute supasse videat: ut sellor bonus in equo retrogrado ac calcitroso excurrat. delabaturq; aliqñ.
 Ita qui Imperiū ascendit defluet vel inuitus rerū licentia ac luxu: & tot in dijs tum hoīm/tum vitio: ū circūrentus declinabit a gubernaculo: & tanq̄s vehemētis actus tempestate vi fluctuū saetabit ad scopulos in quib; allidetur: periclitabitq; omnis bene viuendi ratio & disciplina.

& imperijs: quibus eminentia quod animique excellentia iudicantur. Cernis natura ipsa dante
 gestire animi nram ac letari / cum reliquos etiam bonarum artium certamine antecellit. et enim
 extollimur gloria quadam: si prudentia / consilio / doctrina / vel arte egregia ceteris prefa-
 mus. Cum enim id scire videmur quod alios fugiat / tum maxime erigimur ad laudis cupi-
 ditatem. Itaque singulis in rebus insit nobis est preminentie appetitus / & cupiditas
 impandi. Quae autem natura nobis insunt / omni culpa & reprehensione vacante: neque enim
 vituperare decet. Cibi enim ac potus venereorūque appetitus / cum a natura pdeat: mali-
 lo modo est vitiosus. Sed quae admodum horum usus est necessarius: si ad voluptates
 referat / non caret crimine ita si quis principatum ab utroque: quoniam labit ab ordine rationis
 datur vitio. Nullum igitur crimine / nullum delictum ascribendum est principatui: cum sit eius
 appetitus a natura: neque etiam ulla infelicitas tribuenda: sed his potius / qui per abusus
 rem optimam ad vitia detorqueant / & iniuriam ceterorū. Nam quod utilius / quid optabilius
 tribuit nobis Deus: quod ad virtutum exercitia propensus: quae etiam felicitatem potesta-
 temque liberales esse / beneficii / magnifici: quae multorum comoda procurare: &
 tum in homines / tum in ipsos Deos pietate exercere valeamus? Hoc datur protegere
 opprobrios: afflictos erigere / subministrare egenis: opem ferre amicis: premia tribuere
 re virtuti: prodesse quae pluribus. Quare nequaquam amplius dixeris: aut malum natura esse
 se principatum / cum tanta ad bene agendum facultas: aut infelicitatis causam nisi
 malis prebere. ¶ Tum NYCHOLAVS. Quos tu quidem tyrannos appelles
 nescio: hoc certe scimus: nonnullos eorum Regibus fuisse meliores: iustitiamque in subje-
 tos imperium exercuisse. Non enim nomine / sed re distinguuntur. Veritatem si recte regis
 Imperatorum / ceterorumque principantium vitam ac mores prope dignos reges per
 multos qui tyrannos: potius quam regum nomen mereant. Nam boni illi qui ad publi-
 cam utilitatem intendunt / secluso priuato comodo: qui bonos & doctos diligant: qual
 parentis animam gerant qui fuerit in nostris liberis non continet: & si quos ulla aetas pro-
 ximi / rationes stoicorum sapienter exiterunt. Sed quod regnandi appetitum naturalem: & ob
 eam causam principatum minime malum dixisti: hoc tibi affirmo. Quae bona natura
 sunt / mala esse non posse. Principatus vero qualis sit / exempla principum docent:
 quos te non fugit ut plurimum reprehensione / quae laude esse digniores. Neque etiam colere
 taneum est: ut quod natura bonum sit / malos reddat possidentes. Naturalia enim etiam re
 venire ex principatu: oblitus credo / quot calamitatibus illius cupiditas orbem terra-
 rum afflixit: ut execrandi illi esse videantur / qui quod omnium erat primi detulerunt / liber-
 tatemque sub qua nati erant seruituti subijcentes / unum aliquem plusquam omnes posse ma-
 luerunt. Quis regnum (quod primum Imperij nomen in terris fuit) sanctum est habitum apud
 priscos illos: dum sua cuique placebant: nomen quidem mite laboris & officij plenum.
 Sed sicut omnia mala exempla a bonis initium orta sunt ut Crispus ait: sic in Imperijs
 nomen regis tamen mansit: res funditus perijt / ad tyrannidemque defluxit. Itaque cum prin-
 cipatus possessio: si veteribus historiis / si rationi credimus: possessores improbos
 efficere soleat: & principatum quoque malam rem esse putandum est. ¶ Nonne COS-
 MVS inquit / ab hoc tuo decreto excipis multos quos felices / ac bonos sua aetas
 existimauit: ut barbaros missos faciamus: diuum Augustum: Vespasianum Titum
 Antonium pius: Aurelium: Alexandrum: Severum: Traianum optimos ac iustissimos
 principes: quorum vita merito felix dici potest. Augusti quidem felicitatem omnes hi-
 storicis / omnes annales decantant pace per uniuersum orbem / terra marique parta: quae
 re huic saltem felicitatem tribuas necesse est: ne videaris in omnibus velle esse con-
 tentiosus. ¶ Tu mihi NYCHOLAVS inquit / phoenicem nescio quem a flexis
 multis inauditum seculis / atque inuisum. Antiqua monumenta paucos illius mor-
 di principes recensent: permultos vero illos quorum flagitia & scelera plures mor-
 tales / & regna conuulsarunt. Verum nihil affert momenti / quin dici omnes debeantur

Nature vis

Salustius.

felices. Pancorū si qua ea fuit / utus. Vna em hiruudo (ut dicit) ver non designat.
 Sed in si qui paulo tolerabiliores / aut etiā ut vultis boni extiterunt: id ita perraro
 cōtingit / ut portenti loco haberi possit. Nam sapiens monstra hoim terra / q̄ bonos
 principes p̄duxit. Natus est nup infans bouis capite / alter vero catti: hic mancus
 manu oritur / alter digitis multiplicatis. Quae oīa longē a naturā hoim distant. Eo
 dem ergo pacto natura sit malus oportet. Inuenti in longo interuallo sunt aliqui
 qui paulū deficerent ab illius naturae institutis: sed monstris ac portentis rariores.
 Neq̄ vero hos ipos felices fuisse iudico: sed vacuos felicitate. Non extrinsecus /
 aut fortunae indulgentia venit felicitas: neq̄ ut alij / sed ipimet de sua felicitate ex
 stiment oportet. Expendamus illū ipm Augustū: quē ut felicitissimū omnia saecula
 celebrarūt: & qua vixerit felicitate consideremus. Prima illius aetas in ciuili bello
 diutius versata / nulli peperit crudelitati. Certe triūviris ultimus p̄scribendis ciuili-
 bus modū statui passus est. Nonnullos etiā p̄scribēdos noīatim curauit ad expis
 landas domos. Donec sublati his qui rem p̄ saluā vellent: quicq̄ suis cupiditatibꝫ
 obstabant / cū Antonio & Lepido libertatē eripuit ciuitati. Non refero patrie pro-
 ditioem qua armatus / imperioq̄ p̄ter atates Ciceronis opa potitus / & arma &
 imperiū in p̄ie p̄niciez ac viscera couertit. Tunc sociorū altero / senatus aucte ab in-
 signibus imperij deiecto interfectoq̄: altero per ciuile sanguine oppiso: solus re-
 rum potitus est. At is saepe insidijs etiā suorū appetitus / sapiens diuersorū in se cōiur-
 rationes expertus est. quo tempe vitā diutius sollicitā duxit & inquietā: mortis in
 sidarūt: metu. donec Luce uxoris cōsilio usus / cū Pisoni pepisset / hac clementia
 reliqua sibi vitā securā p̄bit. Hucusq̄ nullus datus est inter tot timores felicitati
 locus. Age / postq̄ temere desijt / que felicitas subsecuta est: Primū (que magna
 dicit felicitatis portio) caruit filijs: qui impio succederēt. Tum multiplici dolore p̄
 oēm vitā affectus fuit. Sororē Octauiā amisit. Marcellū ac Drusū nepotes / quos
 impio destinauerat / magne v̄tutis atq̄ indolis adolefcētes imatura mors eripuit.
 Marci Agrippę generi / ac Meccenatis: quos charissimos ac fidelissimos expertus
 erat funera p̄leq̄utus est. Filias ambas ab se domi optime educatas / ob meretris
 dā frequētibꝫq̄ adulterijs infamē vitā / edicto palā p̄posito ad insulas relegauit.
 quo facto quā se tum domū / tū familiā dehonestasset: propria detegens dedecora /
 tantū postea doluit ut sapissime Meccenatis Agrippęq̄ (qui sibi verū dicere soliti
 erant) interitū desseuerit: q̄stus mltotiens sibi desse qui vera ex anio loquerent.
 Subsecuta est germanici exercitus Quintiliano Varrone duce clades / magnū rei
 pub. vulnus. Quis cū his erūnis felicitatē cōiungat. Adijce his q̄bus per oēm vitā
 tam torquebat p̄limas atq̄ ingētes / tū publicas / tū priuatas curas: adeo omni gete
 ocioq̄ & animi & corpis sublatō / ut sapias ad deponēdas undiq̄ ingētes molestias
 as de restituēda re p̄ cogitarit. qd' & fecisset re quietē appetens / nisi vitē insidias tis
 multet. Hęc quippe maxima dicēda principū infoelicitas: ut e rerū statu descende
 re absq̄ capitis piculo neq̄ant. qd' Diocletianus / & Maximianus plurēsq̄ alij vitē
 diuine sunt expti. Sed ut Augusti felicitatē dicētia mus: accipite qd' vir sapien-
 tissimus Seneca de eius felicitate senserit / in eo libro quē scripsit de breuitate vitę
 Potēssimis inquit / & in altū sublati hoibꝫ / excidere voces videbis: quibꝫ optimi
 optent / oibus suis bonis p̄ferant / cupiant iterū ex illo suo fastigio si tuto liceat de-
 scendere. Nam ut nihil extra la cessat aut q̄tiat / magnā in se ipsa scrtuna ruit. Diuus
 Augustus cui dij plura q̄ ulli p̄stiterūt non desijt quietem sibi p̄cari / & vacatōem
 a re p̄petere. Ois eius sermō ad hoc sp̄ reuolutus est: ut sparet oēm. Hic labores
 suos etiam si falso / dulci tamē oblectabat solatio aliquando se victurū sibi. In qua
 dam ad senatum epistola cum ocium sibi polliceretur / etiam ex verborum dulce-
 dine se voluptatem percipere affirmabat. Tanta ocij cupido inceslerat: ut illud
 quā usū non poterat / cogitatione p̄sumeret. & qui omnia videbat ex se pen-

Augusti vi
te p̄cessus.

Seneca.

dentia: qui gētibus fortunā dabat/illum diem letum demū cogitabat quo magnitudinem suam exueret. Expertus erat: quantū illa bona per omnes terras sitigentia sudoris exprimeret: quantū occultarū sollicitudinū tegerent. Hæc Seneca, qui deinde labores/anxietatesq; quibus etiam senex agitabat describit: ut omnino infoelicem vitam per oēm atates egisse videat. Hæc tam multa de Augusto retuli: ut ex beatissimo principū sumat omnium cōiectura. Nam si quem cōsensus hominum pro foelicissimo atq; optimo duxit/adeo agendorū mole premebat / ut nihil sibi magis q̄ ea vita displicere videret: quid de alijs censendū est/ qui ad Augusti virtutem ac laudes longa intercapedine accesserūt: Nempe infoelices fuisse dicemus: nulloq; in loco minus repiri vitam foelicem/ q̄ ubi maxime esse putat. Nam si igitur bonos non versat: nec in malis quidē reperiet. Refugit enim oēm improborū societate. Verum quoniam foelix ne sit vita principum querit: primū quid sit foelicitas: deinde ad domicilia principū sequatū discutiendū. Foelicitate esse vitam operationem secundū virtutem scribit Aristoteles: & exercitio virtutum cōparari. Cicero nos ter vult eam esse honestarū rerum prosperitatē. vel fortunā a diuitrice bonorū cōsistorū: quibus qui non utatur/ nullo pacto foelix esse queat. Vbi ergo virtutes / aut bona consista desint/ ubi ad sunt vitia: ubi nequit esse aliqua foelicitas. Non enim inter se respignantia coniungunt. Sed virtutes raram coisse cum principibus familiaritate/ preteritorum exempla docuerunt. Ut vero improbi malisq; sit ratio/ qua constat vitia facilem aditum ad principes / patere nobis persua det. Igitur & infoelices erūt. Vellem doctorum/ ac beatorum virorum gratia ut sapientia darent operam principibus: huiusq; p̄ceptis obtemperarent. Sed cum his nulla sapientie cura sit: nec virtutes quidem cognoscere/ aut earum usum ad vitæ subsidium uti possunt. Fugit ignorantia virtus/ & rationi sapientiaq; inheret. Ea cum sit principum cōubernalis / carere virtutibus oportet. Hæc sentiens diuina veritas: quæ mentiri nequit: per os propheta iterum repetens hanc sententiā. Homo inquit. cum in honore esset non intellexit. cōparatus est iumentis insipientibus. & similis factus est illis. Quid alijs rebus/ alia auctoritate/ alia rōe opus est ad demonstrandū virtutē seorsus habitare principibus: & ob eā rē infoelices: Stulti dā. n. sumā infoelicitas est. cū a diuino Deo oraculo iumentis insipientibus esse dicant. Nō intelligere eos dixit qui in honore cōsistunt. Excaecat enim mens eorū splendore dignitatis & imperij: ut & stulticia: & insipientia pateat/ & rara sit virtus in illis. Nam si dixeris fortitudinem in illis esse id profusus negabo. cum enim fortitudinis sit adire pericula pro cōmuni salute ad iniurias propulsandas: armisq; decertare pro salute patriæ: principū autē cura sit pro priuato cōmodo/ & augendis imperij finibus arma capere: quantūvis ardua pericula subeant/ fortitudinis laude atq; ope carebunt. Si tempatos dixeris/ multi ridebunt: cum illorum voluptatē libidinem legerint atq; audierint. Iusti nequaq; sunt. Nam cum ea virtus verset circa poenam/ ac premia tribuenda: poenam quidem inferunt cum eorum statui cōducit. Non enim fontes puniunt/ sed per sepe extollunt/ propter admissum scelus. Premio vero nequaq; afficiunt bene mentos / sed quos libido persua det: qui ut plurimū sunt reprobi ac nepharij viri. Prudentia plures videt excellere: quoniam quæ a duersis inferiores machinant possunt phicere. Vetus futos ego/ callidos/ astutos multos audiui: prudentes vero nullos. Siquidem prudentia est reliquarū virtutum moderatrix: & veluti qdam auriga: sed cum reliquæ virtutes procul absint ab eorum vita: & prudentia quoq; deerit. Sapientia vero quæ potest regibus ac principibus inesse: qui neq; lit teris/ neq; doctrina illam percipiunt: neq; sapientū p̄ceptis/ neq; doctorum hominū vocibus/ neq; beatorum cōsuetudine/ neq; integritate vitæ. satis illi ex magnitudine Imperij se sapere arbitrantur: partim temerarij atq; insulli: partim foeminis molliores. Multos liberales vulgus existimauit: quoniam multa multis condonarunt. At hi stulticie magis q̄

Foelicitas
Aristoteles
Cicero.

Psalmista.

Principum
virtutes nul
le.

beralitatē laudem meruerunt. Inconsulta em̄ largitio & pecuniarū temeraria effu-
sio vituperanda est. In liberalitate q̄dem loci/tempis/psone ratio habet. Adeat regē
vir doctus & sapiens munus petens & cōtemnet: adeat fatuus ridiculus/ aut his-
trio: vestibus donabit atq; auro. Non honestis vitis aut egenis tribuunt: sed pro-
cubus/improbis/importunis. Itaq; dum liberalitatis nomen assequi volunt/in-
temerarie effusionis culpam prolabant. Virtutes igit̄ ferre oēs tanq; proscrip-
tum ac dominantū animos reliquerūt: seseq; ad humiliores hoīes contulerūt.
Rationibus ista hucusq; a nobis acta sunt: a dīcamus si placet & auctoritatē. Iso-
crates gratissimus auctor testisq; Religiosus in eo libro quē de religione ad Nicō-
dem scripsit multa sunt inquit quę priuatos hoīes inducant ad bene honesteq;
vivendū. In primis q̄dem illorū vita non ocio/nō luxu/nō diuitijs frangit̄: sed pro-
quodiano victu cōparando laboribus ac vigilijs insudant. Legib; etiam quib;
in moderate cupiditates hoīm frenant̄ parere cogunt. Adde q̄ inter equales libero
re quādā loquendi licentia utunt̄: qua & amicorū errata reprehendere & in inimicos
intuere queunt. Accedunt ad hęc institutōes quas veteres illi/ clarissimiq; poe-
te de vita & moribus tradiderūt. Hęc omnia priuatoꝝ mentes ad meliorem vitam
inducunt: quibus aditūmētis desit uti reges esse vident̄. Neq; em̄ in tanto fastu/tan-
taq; rerū licentia moneri se/ aut emendari patiunt̄. Hęc ille. Peruersum igit̄ nimis
hominū genus est & humanitatē aduersum eorū qui sanas respuunt monitōes.
Viri nō omni honesto vacui ad moneri se arguicq; gaudent/ ut exinde meliores fiant.
Cum em̄ in multis offendāt omnes (hoies enim sumus) grata ac iucunda est his
qui se emendari/ qui se ad honestatē cōparare volunt/ reprehensio errorū/ suorum/
quorū meliorem vitam sequant̄. Ob eamq; rem gratias solemus agere monitori-
bus nostris: magis loco beneficij habentes ea vitia in nobis ostendi/ a quibus ipsi
minime abstinemus/ morbo animi impediti. At vero regib; Impatorib; q; gra-
ta sit vitiorū suorū admonitio/ plures miserabili exemplo docuerūt. Hostes enim
sunt veritatis adulatoribus atq; assentatoribus se penitus tradētes: quę maxima
est infoelicitas. Magnū sane cōsummate nequitie signum est: si nos monitores & re-
cta cōsilia odisse. Quo in vitio plures insaniērūt. Rex Persarū Cyrus (ut recens-
tiores pretermittam) Harpalo familiari/ ob reprehensum in se vitium/ filios epulans
dos in cōtinuo dedit: & ne parentis mors filijs adduceret/ epulas illas laudare ut su-
aues coactus est. Cambyles curisdā ex charissimis ob admonitam in eo ebrietate
tem sagitta transiit. Alexāder magnus vesanū animal/ Calisthenem philosophū
conditū cōpulsū/ Persarū in eum impes culpante/ oibus detruncatū membris/
in cauea more inclusus belue discruciauit. Referte sunt historie casibus illorū/ qui
suorū principū vitia emendare cupientes/ mortis supplicio affecti sunt. Non enim
patiunt̄ monitiones qui spernūt virtutē: sed sana cōsilia aut acerbo odio/ aut tormē-
to prosequunt̄. Constat arbitror cum ratione/ tum auctoritate/ tum exemplis: q̄
nam cū principibus virtutes in eant societate: q̄ vitia familiaria illis esse videant̄.
Cogita primū quantū ira sit mala/ q̄ atrox facinus/ q̄ crudele/ quot eius exempla
a regibus in principem gentū edita. Non recito Syllę iussu q̄ tutor ob iram legiones
civium edicto ferro absumptas: non sfragem Prencestinos: nō multa ab eo in ci-
uites impetu ire facta. Transeo Alexandrū: qui Ditionē senem familiarem in cōi-
uio lancea trādidit: qui Lyfimachiā amicū leoni obiecit. Non recenseo multorū ra-
biem: qui humanū (quia ore nō poterāt) oculis sanguine exhauserūt. Hoc affir-
mare ausum in illū tetritus malū/ nullū scelestius/ nullū piculosius p̄tulisse naturam.
Atqui hęc pestis nefaria in regibus ac principibus p̄cipuum domiciliū collocauit.
Pueri sunt ad iracundiā faciliores. Quicq; eorū animos offendit/ scelestum iudis
cantinas ducunt eorū cupiditatibus aut dictis cōtrarij. Paruulo excitato vento
incendant̄ ira ad hoim cruciatus. fortunę em̄ bñsicio tumidi/ cum appetitu pro ra-

Istrtaoes

Cyrus

Cambyles
Alexander

tione utantur/etiam in rebus parutulis pfundunt iram. Nam comitem fortunæ felix iracundiã esse viri sapientes tradunt & magnã fortunã maiorem iram testantur assequi. Periculosa ac turbulenta sunt principũ vitia: sed ira maiorẽ stragem educti facultati rerum coniuncta. Bene pstanterq; scribit Seneca: perire funditus omnia / ubi quantum ira sua det fortuna pmittit. Darius Persarũ rex bellum aduersus Scythas moturus: offensus Ortoberã ei nobilis senis precibus / in solaciũ senectutis rogans unum e tribus liberis sibi relinqui plusq; peteret pollicitus se daturũ: omnes tres in eius cõpectu occisos obiecit. Xerxes cũ grecis gesturus bellũ: parenti quinq; filiorum unius vacationẽ petenti: a motus quẽ vellet eligendi potestate cõcessurũ quẽ delegerat in duas ptes consecrũ / ab utroq; viẽ qua exercitus transiretur erat latere suspendi iussit. Transeo nostros principes: ne quẽ mea notet orãtio artamẽ requirebat multoq; salus illos fuisse paulum ab ira remissiores. Cuperem ut hoc uno tm urgerentur malo. Sed multa illam vitia cõsequunt. Primũ vesana ambitio / malus officij magister: qui eos semp ampliandi / pferendiq; dominij cupiditate incensos / in aliorũ pnciem / stragemq; irritat atq; impellit. Hinc cum vicinis bellis / hinc cades / incendia / nationũ populationes & prouinciarũ descendũt. Vbi enim perandi cupiditas regnat: tibi pacis aut ocij ratio esse nõ potest. Tum vero luxuria & libidines variae: quæ cum etiã doctissimos ac sapientes viros qnq; ab officio declinare coegerũt: quid in principib; virum aut auctoritatis habere putatis: in quibus licentia cõstulicia admiscet: quæ sensũ voluptatibus potius q; rationi obtempant: non solũ illas coercere / sed etiã allicere cõsueverũt. Blandũ id qdem malum / & propter qd multi iam fuerũt e principatu pulsi. Quid autẽ turpius / ne dicam infoelicius Alexandro / & priscis regibus: qui cohortes uxoru exolorũq; libidinis causa habebãt. Adde his supbiam atq; insolentiã: quæ raro a principibus recedunt. Adde avariciã dominantũ sectatricem: qua omnes ferme ducti in ditatum fortunas impetũ faciunt. Adijciãt quoq; multiplices cupiditates: quæ mentem eorũ semp affligunt. Quid de cõscientia scelerũ loquar: qua nullũ Seneca grauius esse supplicij scribit: nõ quid nobis parus videt esse in principib; cruciatũ. At hi qua cõscientia vitant satis constat. Nempe ea quã ipos facinora requirunt. Ingratitudo quoq; ipos domestica est. qua in re pstant reliquis: etiã in agenda / nedũ in referenda gratia insolentes. Quicqd eis opis / quicqd muneris / quicqd beneficij impendit / id debito iureq; fieri putat: & ne quid cuiq; debeant sibi omnia debent arbitrãt. Adijciunt his malis suspitiões / metus / timores: qui iugiter animos principũ lacerant: serui / familiares / domestici / amici / noti / atq; ignoti formidant: nõ uxori / non liberi / nõ fratres / nõ cognati sunt extra suspitiõnẽ. Horũ nanq; singulorum cõspiratiõne / ex fraudib; plures principes interierũt. Nullus his locus tutus est: nulla regio / nulla hora: ubiq; insidiẽ timent. Dies solliciti / in omnes noctes agitur: tum vita / tum Imperij amittendi metu: qua vita tot malis implicata nihil prius potest infoelicius excogitari. Audite quæso / quid in hanc finem in eodem libello dicat Hippocrates. Si metus illorũ (inquit) sollicitudines & pericula cõsideretis / nõnullos ex Regibus aspicias ab his necatos quos fidelissimos cogitabãt: si item Reges ipos in eos aia duerũt / crudelius quos singulari familiaritate charos habuissent: alijs vero triggisse: ut postq; in suos se uissent ab suis postea occiderent: quã potius vitam q; hanc tot tantisq; piculis cõiunctam sentias eligendã. Illud quoq; nequa q; est minis ipos malis adnumerandũ: q; suauissimo oim fructu amicitiæ priuant. Ipi neminẽ nisi incõsulto quodã impetu diligunt: nullo diligunt. Inter pares qdem amicitia versat / & eos in qbus eadem bonarũ artium vigent studia. At hi non solũ non amant pares: sed cum eis regnãdi gratia armis / ac ferro decertant. Bonis artib; quantum vacent palam est nobis. Cum inferioribus nulla eis esse potest amicitia. Nam timeri a suis q; diligeri principes malunt. Sed quem metu

Seneca
Darius.

Xerxes

Seneca

Hippocrates.

inuisum/vite libertatem præ se ferant: Nam cum Principes assentatoribus stupidi
 veritatem horreant: viri autem studio sapientiæ dediti veri cultores / adulatione
 ut vitium pessimum aspernent: necesse est ut aut rejiciant / aut pereant. Iam doxi Calu
 stenē ab Alexādi temeritate ob sanas monitiones crudelissime necatū. Plato vir fan
 ctissimus a Dionysio Sicilię tyrāno per doctrinę speciem vocatus / tyranni opes
 cruciatus genē dilaceravit. Anaxagoras nobilis philosophus a Nicherōte Cypri
 orum rege occisus est. Nero Senecam ac Lucanū morti coegit. Socrates tyrāno
 tempe damnatus veneno perijt. Boetius vir doctissimus atq; innocētissimus The
 odorici regis iussu vitam amisit. Quam de reliquis cōiecturam sumemus: cum di
 tus Augustus / qui honorum principatū tulit: tam crudelis in Ouidiū poëtam
 egregium fuerit: quem cum in Pontum ob leuem nescio quam offensivam rele
 gasset: nunq; ut rediret ad se impetrari passus est. Non amat principē / nisi summo
 ribus congruentes. Quem vero legimus aut Regibus / aut Imperatoribus / aut ces
 tetis dominantibus honore / opibus / dignitate amplificatū fuisse excellenti doctri
 na virum: Quid Augustus in Vergiliū / aut Titum Livium contulit: alterū po
 etarum / alterum historie Romanę patrem: Vir eloquētissimus Quintilianus Ro
 me publicā scholam unde viveret tenuit. Laetantius firmianus vir præfatus do
 ctina / & arte dicendi (qui Crispum Constantini Imperatoris filium literis erudi
 vit) adeo pauper vixit / ut plerūq; necessarijs egeret. Hęc cura præstantissimi do
 ctina virorum Imperatoribus fuit. Sed quid ego antiquiora præcebo: Tulio eas
 superior tres viros præclarissimos: qui sapientiā / & doctrinā magnū lumen Italiae
 attulerunt. Prior Dantes eluxit ingenio singulari. cuius extat poema præclarum:
 neq; si litteris latinis constaret ulla ex parte poëtis superioribus postponendum.
 Is patria ob civiles factiones pulsus / cum nihil secum præter virtutem asportallē
 cōtulit se ad Canem veterem principē Veronensem / cuius cū liberalitas præ cete
 ris ferebatur: susceptus ab eo Dantes / & victū ut reliquias ex familia tribuit. vaca
 bat vir doctissimus ingenio quotidianus scribendi curę intentus: nulla in eum di
 gnitas / nullus honor / nullę opes collate. At florentinus quidam per facetias / & dis
 cactatem multas a domino (ut mos est fere principum: quibus plus stultit̃ q̃ sapi
 entes placent) diuitias consecutus / cum in aula Canis a Dante quesisset: cur ipse
 qui nullas nosset litteras / tam dives evasisset. Dantes vero tanti sapientiā & doctri
 na pauper esset: Quando inquit Dantes ego meis studijs / moribusq; Principem
 similem inuenero sicuti tu tuus / & ipse me perditum reddet. Quibus verbis offen
 sione principis cōtracta abiit. At tandem vir excellentissimus omniq; laude dignis
 simus / cum multa peragrasset loca: parit̃q; ipius fieret virtus / Rutenne diem su
 um obiit. Magnum profecto Italiae dedecus: nullum ex tot principibus (penultimū
 enim tum erant) repertum: qui talis viri pro dignitate nominis alendi ornādisq; cu
 ram suscepisset. Hunc secutus est paulo inferior ætate Franciscus petrarcha / vir pi
 scis illis sapiētia atq; eloquentia comparandus: cuius ingenio hæc nostra humani
 tatis studia / q̃ multis annis sopita iacuerūt / adeo excitata sunt: ut priorem ferme dis
 gnitatem ac vires recuperarent. Pures tamen Principes Italia alebat: sed præstabat
 unus omnibus honore / potentia / dignitate Robertus rex Neapolitanus a quo
 cum Petrarcha accessisset: tenui honore susceptus (omnia enim regi eius viri virtus
 te erant antiquiora) tū viatico a diutius ad lauream in urbe suscipiendam / Romā
 venit: acceptaq; laurea in villa privata meliori vite deditus / spretis principibus cō
 senuit: ubi & defunctus est. Eadem ferme ætate & Ioānes Boccacius vir singularis
 ingenij / sed doctrina impar superioribus floruit: cuius plurimi extant libri ad insti
 tutionem audientium ac legentium editi. Contulit se is quoq; Neapolim: vir tenui
 censu ad quendam ex primoribus apud reginam principibus spe: quoniam ab

Dantes

Franciscus
petrarcha,

Io. Bocca,

Doctos p̃n
cipibus in
uifos,Viximus 2000 a 2000
2000

eo accessitus esset maiora quædam consequendi. Sed haud diutius accola eius un-
 bis fuit: tum cōtemptus sui impatiens / tum offensus principis illius moribus. Itaq;
 Florentiam reuersus / equo animo paupertatem tulit: atq; aulas Principum asperna-
 tus / mores quoq; eorum suis scriptis detestatus / vixit sibi & musis. Legite quans
 mlibet veterū annalium monumenta: rarissime reperietis vel philosophum / vel
 oratorem / vel quempiā litteris & sapientia præditum / aut ditatum a regibus / aut
 opibus ac dignitate auctum: vel ad præstanda consilia / vel ad percipiendā vitæ di-
 scipulū / vel ad opponendos mores fuisse accessitum. Quædam ab his ad iactan-
 tiam quandā oblata vel data accepimus. Sed nulle unq; illis præfecturæ a Regib;
 demandatæ: nulli honores habiti: nulli magistratus commisi: nulla grauiora consi-
 lia credita. Neq; id (ut opinor) iniuria. Sciunt enim illos nequaquā suarum cupidit-
 atū futuros esse ministros. Taceo de nostris: a quibus quātū aut eloquētes / aut docti
 estimantur minime est obsecratum. Vnum tamē hac nostra ætate scimus in honore
 habuisse / coluisseq; egregios viros: supiorem ducem Mediolanensem: quos undiq;
 ille præmijs pellectos / & dignitate & opibus affecit. ceteri vero apparēt tanq; ra-
 ri nantes in gurgite vasto. Verū vt aliqua prosequamur que Principum vitam fœ-
 licem præstare vident: haud exigua felicitas ducitur / filios habere / ac relinquere
 Imperij successores. At malos principes exemplo constat improbitatē suam in fi-
 lios infundere & efficere similes sui. Nam ut in regno / ita & in parentū vitis filij
 videntur succedere. Ex malis ergo filijs nulla ad parces felicitas peruenit. Boni
 si quos legimus / aut carere filijs: sicut Augustus / Traianus / Antonius pius: aut
 eos genere quibus fuisse fatius defecisse. Auidius Cælius in vita Seneri Impera-
 toris: neminem magnorum virorum aut bonum & utilem filium reliquisse: ut hu-
 mano generi fuisset utilius non esse natos. Magna est ergo vitæ principum felici-
 tas & admodum reliquis appetenda: quæ aut deserta virtutum comitatu / aut op-
 pressa vitijs / tum adulatōrib; obfessa / tum curis anxia / quietis inops / liberorum
 voluptate carens / nullius est expers calamitatis. Sed stultum atq; imperitum vul-
 gus non hæceorum damna anima duertit: nec conspiciat miseras interiores ex ba-
 si suspirans: at sublimes prospicit opes / aurum / vestes / argentum / hæc uilantiū
 catenas: obstruens exteriorem ornatum intuetur. Non intro nouit quibus ex-
 agitantur malis. Sapientissime de his scribēs Seneca inquit. Isti quos pro felicitib;
 aspiciunt: si non qua currunt / sed que latent videritis: miseri sunt / sordidi / turpes: ad
 similitudinē suorum parietum extrinsecus culti. Lucianus autem græcus auctor
 in electione sua miculum (qui & ipse aliquando rex fuisset) interrogatum a Gal-
 leno quid nam felix regum vita esset quemadmodū vulgo estimaretur: habens
 quod honorum maximum homines putarent: ita respondētē introduxit. Im-
 perabam equidem pluribus prouincijs / tum multitudine hominū atq; ubertate /
 tum vero amœnitate urbium refertis fluminibus / insuper nauigio aptis: & portu
 olo mari exercitus habebam per multos: non pauci stipatores / ac satellites corpus
 custo diebant: abundabā auro / nauibus / & his rebus omnibus propter quas prin-
 cipes exultant esse felices: quotiens prodibam domi / multi me veluti Deum
 quendā intuebantur atq; adorabant. Alij præbant causam ceteros: alij tecta cōscens
 debant / ut me inspicerent: magnificantes videre canū quo uehebar. Veste splens
 debam supra eos qui ordine præbant ac sequebant. Ego autē mihi ipi conscius /
 quātū merores torquerēt affligēbar animo: illorum stulticię ignoscens. Me vero
 miserabar: qui essem similis magnis illis colossis quos Phidias / aut Miron sculpsit
 rat. Hi autē Iouem aut Neptunū ex auro vel ebore sculpsunt / fulmen aut tridentē
 in manibus habentes. At si quis introspexerit: videbit informe corpus: uerū ser-
 reis clauis cuneis / & luto piceo cōpactū: in quibus mures & muscellę diuersorum
 habent. Eiusmodi profecto regnum est. Quid tibi formidines enarrem / timores /

Principum
 honore ra-
 ra pgenies

Seneca.

Lucianus.

suspitiones/domesticorum odia/insidias quibus abundat regia? Quid lentem bre-
 uemq; somnū & infomnia turbulenta? Quid varias ac multiplices cogitationes?
 Quid spes malas/vitam inquietam? Quid pecuniarū curam/litigia/expeditioes/
 mandata/leges: quae ne paruulam qdem somni getem sinunt capere? Necesse est
 unum pro omnibus curas gerere/ac sexcentis laboribus detineri. Neq; em dalec-
 (ut Homerus ait) somnū capiebat Menelaus: multa versans peccatore/cum graeci
 reliqui stererent. Torquet Croesum filij surditas. Artaxersem Elearcus: qui Cyno-
 cum exercitū affuit. Dionysū Syracusanū Dion tyrāide expellens: alium Parme-
 um per dicta Ptolemus: Ptolemēū Salencus. Qd̄ aut̄ maloz est omnū maximū
 cōtemnant reges sibi amicissimos oportet: & eos timeant/ ne quid ab eis patiant̄
 aduersi. Hic em puer veneno petijt: hic ab amatore occisus est: hunc forsan mori
 similis occupabit. In libro de calumnia regum & principū aulas maxime abunda-
 re calamitatibus dixit: in quibus inuidiē & suspiciōes semp̄ vigeant: a dele quoq;
 adulatores gratū illis genus/ ut facile detur calūniandi locus. Quobrem tum rone
 tum auctoritate faten cogimur: miseriam atq; infoelicem vitam. ¶ Tum COS
 MV S. cupiebam inq; te paulū ante interpellare: qui mihi risum moueris: cum ve-
 lut rem pgrandem atq; mirandā tibi vilis es dicere: bonos principes instar esse
 portenti. Nam istud non magis in principibus q̄ reliquis monstri loco habendum
 est/ bonū esse. Cicero siqdem tuus in diuinationis libris: si quae rarissime sunt mon-
 stra putanda sunt inquit: magis monstri erit vir bonus q̄ partus mule. Ita petra-
 ro euenit/ ut vir bonus reperat. Q; si virum bonū portenti simile Cicero arbitrat̄
 quid tū in principib; putas cōtingere: quos plura q̄ priuatos hoies vitiorū inica-
 menta molliunt ac seducunt: plura q; circūstant oblectamenta corporis inimica vir-
 tutibus. Rara virtus est in omni hominū cōditione & statu. Siquidem omnia preda-
 ra rara. Itaq; non magis in principib; q̄ in alijs deesse bonitatē experimur. ¶ Na-
 quero NYCHOLAVS inq; bonū aut sapientē illum stoicorū/ qui nondum
 est inuentus: hos sentio bonos: quos usus & vita hoim cōprobat: in quib; satis est
 inesse aliquā/ & si non pfectam v̄tutem: at saltem speciem/ & adumbraā effigiem
 earū virtutū/ quas diuis vitae ratio perquirat. At id ita rarum in illis reperit: ut mō-
 strū videat̄ si quis bonus reperitus sit. Difficuler em̄ perueniūt ad v̄tutis possessio-
 nem: quibus opes/ diuitie/ imperia voluptatū vitiorūq; illecebre peccandi facilitas
 tem subministrat. Scitis fortunā fingi a sapientib; cecam: quae & illos quoq; cecos
 reddit quos amplectit. Libidine em̄ pro ratione abutunt: ad id promptū quod reū
 licentia pmittit. Quo fit: ut posthabita honesti cura/ cum ad vitia desectant: sapitū
 sine de statu rerum cadant: & a fortuna deserant. quo nihil esse potest infoelicius.
 Omitto antiquas tragœdias principū infoelicitatis copiosissimas testes: Aedipodē
 Troadē: Atreum: Thiestem: Medeam: Agamemnona/ ceterosq; p multos/ quo-
 rum exemplo graeci illi sapientissimi poetē infoelicitatem quasi familiarem pncipi-
 pibus expresserunt: & ut vulgo essent notiora/ in scaenis decantari eorum exitus
 voluerunt: ad reprimendā eorū stulticiam qui foelicitatē cum magna fortuna con-
 iunctam putant. Non referent a me/ quos varij fortunē impetus dum foelices ha-
 berent absumpserunt. Multi bello/ plures veneno/ plurimi gladio/ quidā in vinculis
 interierūt. testes sunt Croesus/ Siphax/ Iugurtha/ Perseus/ Mitridates/ ceteriq; in-
 foelicitatis insignes. Ad pnciosiora em̄ tendit orō. Primū qdem ita duce natura im-
 buti atq; instituti sumus (qd̄ etiā in ceteris aiantibus vim p̄cipuam obtinet) ut ni-
 hil nobis charius liberis esse possit. Charissima est cōiunx: charissimi parentes/ fra-
 tres/ cognati/ & qui ex eodē sanguine manāt. iocundissimā etiā equalitū cōiun-
 ctionem/ & sanctissimū amicitie vinculū afficit. quē ita nascunt nobiscū: ita usū cō-
 probant: ut qui ea neget: nō homo/ sed belua videat̄. At regū & pncipū effera/ im-
 manisq; crudelitas: quē etiā ferarū asperitatē superet: ac dissimila iura naturę amicit̄

Homerus.

Cicero.

Principum
crudelitas.

ne vincula/omnes cōmunis sociētatis leges ob imperandi cupidinē abruptit. nō filiis a parentibus/nō viro ab uxore/non ecōtrario/non fratri a fratre / nō socijs / non amicis/nō cognatis quicquid tutum reliquit: sed abegit atq; impulit in mutuas cedes nimis. Vt a primis exordiar / nō peperit maternę neci Artaxerxes Persarum rex: cum vitens Dariū filium suum per indulgentiā sibi in regnum donatus Imperij insignibus substituit: eundē cum quinquaginta ex fratribus patricidij parantem / cum cōiuratis occidi impauit. Alexander maior Philippi Macedonū regis fratrem / cum regno potiret euz fratre: p̄dita per insidias Euridices matris occidit. Philippus post multarū gentiū urbium excidia / post defatigatū sanguinē ac cedibus animū / Olympicis uxoris opera ab adolescente Pausania interfectus est. Eodem modo & Cadualus Lydorū rex uxoris fraude perijt. Xersem Persarum regem bello ad uersus Greciam infoeliciter gesto / in priam reuersus Artabamus p̄fectus admodum regi fidus interemit. Dionysius secundus Cilicę tyrannus / qui postmodū p̄ter nos docuit Corinthi: cum maior fratribus natu a militibus ad regnū assumptus esset: primo auunculos / tum vero fratres e medio abstulit. Ptolemęus Aegypti rex / cognouit Thophilaater: patre ac matre interfectis / addita etiam fratris ac sororis cede / regno potitus est. Haud dissimile fuit scelus Nichomedis Bitynię regis: qui patrem regno spoliatum peremit. Eodem ductus furore alter Aegypti rex Ptolemęus: cum propter multiplices crudelitates / quibus crassatus in multos furat dimeretne populus maiorem natu filium o dio sui regno p̄ficeret / illum vita priuauit. Alterum filium minorē ex Cleopatra uxore eademq; sorore genitū / die natali in membra discerpsit inter epulas ac cōiuitas Cleopatre obtulit. Non in seropietate fuit filius Eucratidis Bactrianorū regis: quem victorem ab Indis redentem particeps regni interemit. Adijc̄ his execrabile scelus Frahatis regis Parthorum: qui cum a patre Orade solus ex triginta fratribus in regnū ascitus esset: quasi nephas duceret / absq; nephario facinore imperare: primū p̄rem admodum senem / tum fratres omnes occidi imperauit. Deinde superiorū claudibus addidit filij aditū necem: ueritus ne ob tantorū scelerum inuidiā / a populo cōstitueret. Quid Atalus cōmemorē: qui populū Romanū reliquit heredem / qui cum a patre Eumenē regnum florentissimū accepisset: ductus amicorū atq; cognatorū cede regnat sceleris postmodū ac demētia agitatus: uelut squalida / aut uulsa barba / capillo nesglecto / omiſsa regni administratione primū sodiando serendoq; hortotum erarie artis studio se dedit / ere sodiando intentus. qua ex re morbo contracto perijt. Quare ergo tantorū scelerū cōscientiā / quo mentis furore / quo turbine animi eos agitari necesse fuit: qui sanctissima nature iura tam tetrīs / tam atrocib; flagitijs violarūt? Antu inter tot & tam foeda / atq; imania facinora ullum residere foelicitatis uelut glum putas? Quis foelix extitit Alexander magnus: qui regni futuri auspicia fecit fratris Carani morte: qui amicorū pariter atq; inimicorū peltis / patris amicis crude lillime occis / p̄redo gentiū / ac regnorū p̄fuis / nō magis uino q̄ sanguine humano inebriati solitus fuit. Mihi q̄dem / cū ei maxie fauit fortuna / tū p̄pue expers foelicitatis fuisse uidei. Nā cū uictijs potentiā adderet: cū insanior in die fieret: cū ebrius de bacchabat in suos: cū se adorari deū mādabat: cū se Iouis filiū mentiret: q̄ poterat itāta demētia esse foelicitas? Atq; hos fructus parit p̄cipatus: hec opa suadet: hos faelites tū parādū sui / tū cōseruandū grā submistrat: ut nihil uideat execrabilius q̄ p̄cipatus nomē. ¶ Barbarorū CAROLVS inq; hec feritas atq; imanitas fuit: q̄ & hodie quoq; in suos seuitur imperādū grā: nōs humaniores ac t̄p̄tiores fides Chri reddidit: loq̄q; ab hmōi crudelitate remouit. ¶ Hęc uita NY C. inq; uideri esse et barbaris / & grecis / & latinis cōia. Possem multas excitare tragedias ex quibus gētib; eorū q̄ neq; suo / neq; alieno sanguine peccent: nisi nōnullos pudore p̄diderit. Malo q̄ppe silete q̄ retricar cēarices iā uetustate atq; obliuioe ab ductas.

Atalus.

Nonnullorū autē recentiora vestigia/ac p̄p̄iniora sunt: ut verissime dicitur: magna
 lam sanctam societatem neq; fidem regni esse. Etē in Italia fraternas caedes vidē
 mus ob dominij cupiditatē. & inter p̄p̄inios seuo Marte certatū. In Gallia/Ges
 mania/Britannia/Hispanijs seua arma/et pluresq; bella ciuilia extitere. non a domesti
 co/non a cognatorū/nō a proprio sanguine temperata: pluresq; ciuili odio/ & dadi
 bus omnia fœdata. Itaq; & nostri quoq; principatus vitia experti documento esse
 possunt: nullam regni neq; fidem/ neq; foelicitatem esse. ¶ Tum COSMVS.
 hic nos ter NYCHOLAUS inquit diligenter/ & malos multos principes collegit: & eorū
 rum exprēssit vitia: de bonis vero & eorum virtutibus penitus v̄bum nullū. Non
 ne tu ab eorum numero secernis/ & quos paulo ante retulit Carolus: & Dauid re
 gem/ pluresq; ex hebreis/ & e nostris optimos qdem principes illos Arca diti/ Ho
 norium/ Theodosiū/ Carolū magnū. multosq; præterea vitę sanctimonia/ & cōm
 virtutū genere illustres: Quid oppones Roberto regi Neapolitano: quem nostri
 maiores modestū principē/ & foelicem regem iudicarunt: de quo Petrarca no
 ster multa scripsit in eius comendatōem: Caue hos infoelices dixeris: ne nimis per
 tinax videaris. ¶ Non abnuo NYCHOLAUS inq; multa extitisse in mala
 tis principibus laudanda: sed foelicitatem affirmo ab eorum vita profus abfuisse
 eamq; esse principatus conditōem/ ut nulla ei cū foelicitate possit esse commensio.
 Robertus qdem is quē modo noiaſti: ut omitam cōsortes regni sollicitudines/ ac
 molestias animi/mores/turbulenta cōsilia: quibus etiam foelices nostri necessario
 distrahunt/ quomodo potuit esse foelix: cum fuerit auarissimus/ ac semp ad cumu
 landū aurum intentus: Quod adeo appetiuit/ ut hodie quoq; qui ditissimū quenta
 piam designare velit: eo loco locupletiorē dicat. At scitis quantū malum/ q; turpe
 in rege præsertim/ & q; foedum sit auaricia: cuius sociam esse foelicitatem nullus
 sane mentis affirmabit. Nam & gentiles omnes quos Carolus recensuit: & christia
 nos quoq; (nisi quos Dei pietas extulit) foelicitate caruisse cōtendam. S; diuino
 quodam munere suffulti/ qdam non principatus opera/ aut fauores/ sed metu &
 dono dei prædari ac foelices erasere. Paud tamē (quos equus amauit Iuppiter:
 aut ardens vexit ad arthura virtus) Dei prouidentia ut fides nostra aliqui stabili
 a persecutione cōquiesceret/ bonos quosdā esse voluit: quorum auctōria/ e fides
 roboraret. Nam q; Dauid regem nominasti: & alios quibus similes vita cōtingatō
 possumus de his quæ occulto Dei iudicio aguntur humanā ferre sententiam. Ve
 rum tamē & ipm Dauid ad stuprum/ & homicidiū (quæ vitia a principatus natu
 ra manare vident) labi diuina sapientia permisit. Non attingit nostra prouidentia
 hæc altissimi secretiora consilia. Id tamen aperte cōstat: imbecillitatē cōditionis hu
 manę fieri in principatu multis virorū illecebris imbecilliorē/ & ad mala q; a bo
 na promptiorem. Quæ obrem cœlesti ope/ non sua principes qdem vitę foelicitatē
 sunt assecuti. Affluit em illis sup̄na virtus: quæ ipos defectū ad turpia/ aut decipie
 gni delinimentis non permittit. Nam in principatu tot incōmoda/ tot tormenta in
 sunt: tantū rerum pondus ei incumbit: ut oēm a se foelicitatē excludat: adeoq; etiā
 eos foelices qui habiti sunt ac beati exagitat & conterit: ut nulla foelicitate fruantē.
 Id ipm qdem multis præesse ac dominari/ & unum pro omnibus intentum esse sol
 licitum/ vigilantem/ anxium/ a infinita quædam negotia distractum/ magnum
 est infoelicitatis argumentū. Non sequor Stoicorū doctrinam: qui virum bonū ni
 mis arctis circūscribunt spacijs: hunc allumamus/ qui minimis urget vitijs: qui bo
 nus existimet ab reliquis. Regem istum constituit: & bono/ ut a tebas/ publico vas
 cantē/ agentemq; omnia quæ boni principis officium requirit: foelix dicit/ ea sc; foeli
 citate/ qua secundus fortune cursus appellat. Verū ego foelicē eum quē nō fortu
 na/ sed animus p̄stet/ necesse est nulla rōne noiaſto. Animū em quietem liberum
 foelicitas sequitur/ & omni perturbatōe vacuū. At vero principes tot curis/ v̄vigilijs/

Vergilius.

De rebus ipse scribit

molestijs/anxietatibus / sollicitudinibus / angoribus distrahuntur: ut lacer animus
 et fessus nihil quietis percipiens / nullam in se admittat foelicitatem. Illa ipsa qua vtil
 go foelicitatem opinantur / infoelix est. Nihil inquit Seneca infoelicus eo / cui unquam ni
 hil euenit aduersi. Et alio in loco / inanem infoelicitatis tutelam ut nihil de futuro tem
 pore timeatur / esse sollicitatum scribit: moleque sua praeripi. Quid quod eiusmodi foelici
 tas tenebris quibusdam nos obfundit: caliginemque obijcit: qua veni videndi atque ex re
 sta ratione iudicandi facultate priuamur: unde ea parua foelicitas esse videtur. Ad
 huc quod principes boni etiam (de his enim loquimur) maximo omnino bono / & quod bel
 ure etiam appetant viuendi libertate priuantur. Hac equidem re sola carent / cum
 caetera bona circumfluere videantur. Et qui se dominari putant: sunt omnium serui.
 quae res parum distat ab infoelicitate. In libro de animi tranquillitate Seneca: ma
 gnus seruus est inquit / magna fortuna. Non somnum extendere in partem diei licet:
 non a rerum tumultu in otium quietum cofugere: non assidua laboriosi officij sta
 tione fatigatum corpus voluptaria peregrinatione recreare: non spectaculorum va
 rietate animum detinere / aut ex tuo arbitrio diem disponere. Multa tibi non licent /
 quae minimis & in angulo iacentibus licent. Non licet tibi quicquam arbitrio tuo fa
 cere. Audienda sunt tot hominum milia: tantum rerum ordo ex toto orbe coegetus. Hec
 igitur erit optimi quoque Principis foelicitas: ut omnium veluti publicum sit mancipium
 ut unus pro omnibus grauebus affligatur curis. Soli enim pro singulis est vigilans
 dum. Audiende sunt multorum querele: constituenda ac iusticia seruanda: salus omni
 procuranda: subditorum iniuriis propulsandae: ratio pacis ac belli habenda: boni
 praemio alliciendi. Huic vitae tam sollicitae / tam occupatae / tam inquietae / tam moles
 tae / tam varijs rebus distractae quae foelicitas tribui potest? Hunc ego veluti altere
 fixatione rote affixum potius vertigine mentis agitatum dixerim: quam ulla foelicitate
 affectum. Hac fuit causa quod obrem Augustus sibi otium & quietem et at opere ex
 peteret. Hac Antiochum regem Asiae potentissimum / quem Scipio bello victum
 superauit ultra Taurum montem / regnare iustum dicere coegit: se magnam gra
 tiam habere populo Romano / quod se nimis magna ac molesta procuracione Asiae
 liberaisset. Hac eadem pluribus ex Gallia / Britanniaque ac caeterarum gentium res
 gibus occasionem praebuit: ut abiectione regni cura ad liberiores vitam confugiens
 tes / religioni Deique cultui se dedicarent. Magno quidem illi animo / atque excelsa dis
 uino freti munere ea repudiarunt: quae tanto studio / tanto errore / tanta insania /
 tanta cupiditate a caeteris appetunt. Paucorum tamen hoc est munus hominum.
 Rari enim qui virtutem intueant: rariores qui exquirant: & qui assequant rarissi
 mi. Sed maxime tamen principibus via virtutis ignota est: quorum cogitationes alio
 deflectere regna cogunt / quam ad virtutis indaginem. Itaque tum illi beati existimant /
 quos nullos imperandi cupido detinet: tum illos aetas omnis beatissimos putauit /
 quibus Dei munificencia largita est: ut regna vere foelicitati postponentes / virtus
 tem & beatam vitam potior em insignibus Imperij iudicarent. Nam hi quibus res
 gni cupiditas charior fuit / omni foelicitate exciderunt. Malos enim refugit: at bonos
 quoniam continuis occupationibus / curis ac negocijs vexatur / adire non potest.
 Hoc modo equae boni ac mali erunt infoelices. Neque vero arbitror efflagitare hanc
 meam sententiam ampliores probationes eorum quae sunt tum nota rationibus /
 tum exemplis notissimis manifesta. Constat enim vitam principum tragediam
 quandam esse calamitatum plenam: ex qua multi actus confici possent / ad reprae
 sentandam tanquam in theatro eorum infoelicitatem. Nam varij casus rerum / dubia
 regna / suspensa in diem atque instabilis fortuna / anceps consiliorum euentus / adu
 lasorum fraus / ambitio amicorum / domesticorum prodiciones / infidiae filiorum /
 uxoris perfidia / incerta fratrum voluntas / dubia multorum fides / leuitas vul
 gi / bellorum incertus finis / pax suspecta / ipsa regni sollicitudo / & anxij metus /

Seneca.

Idem

Antiochus
Scipio

Principum
mala.

Aplogata

Handwritten note: Quod non hinc per
Sano p[ro]p[ri]o

Handwritten note: via principum tragediam
representandam plenam

(qbus regib; grassari oēs videmus principū mētes) manifeste arguit principē
oēs quadā infoelicitatis cōditōe dānatos. Nec mihi incōstans stultor; opinio / aut
vulgi temeritas (in quo nullum consilium / nulla ratio viget) aliquid afert / quo
minus hęc nostra opinio verissima videatur: quæ cum sint conspiciat & veluti pa
lam in conspectu omnium sita: quis sane mentis abruerit (cum principatus regna
Imperia etiam bonis viris grauiā & turbulenta omnē adimant vitę iucunditatem
& quietem) quin illorum tanq; rei infoelicis cupiditas aspernanda nobis sit / ac pe
nitus fugienda: Nam cum videamus principes partim ira & libidine feruidos: par
tim sanguine & suorum cede efferatos: alios cupiditate ambitioneq; flagrantes:
alios afflictos timore: hos suspitione / metuq; dubios: illos tormētis cruciatuq; ho
minum fauētes: quosdam voluptatibus luxuriaq; defluere: hos ignē: uia torpe
re: omēs fere amicis destitutos iter adulatorū assentatorūq; stupere: nonnulli curis
exedant: suos / alienos / domesticos suspectos habeant: hos belli rabies assumples
rit: alij veneno perierint: multi aut filiorū / aut amicorū irā audibus sint delati: alij va
rijs fortunæ fluctibus iactati / nulla quiete / nullo ocio potiant: profecto nihil pōt
dubij mētibus nostris residere: qn principes oēs (nisi quibus diuina pietas affulsi)
cum eorum vita nullius sit expers mplestix / infoelices ac miseri iudicent. Si enim
etiam illi quos bonos iudicamus multis oppressi curis / pluribus conflictati mole
stijs / defatigato animo / mente inquieta: non suo / sed aliorum arbitrio: nō priuato
sed publico ocio & quieti vacare cogunt. cum non dominij / sed cōtinuē feruitatis
sit potius onus subeundū: quid aliud estimandū est: nisi naturæ principatus mala
ac pniciosam / etiam sapientū animos defatigare: ut cum Imperio & opibus abutu
det foelicitas / inopia urgeatur. Facessat igitur a nobis illius appetitus & dominio
rum quoq; consuetudo: neq; nos illis cōmittamus: qui possunt obesse tam multis
malis. ¶ Tum COSMV S quid tu inquit Nycholae censet de his / qui in sua res
publica ciuitatis principes extiterunt: num eos quoq; his quib; reliqui principes
malis obrui putas: ¶ Decemāt hoc ipimet INQVIT: qui quanta illis foelicitas tri
buti debeat / expti sunt. Nouerūt & Alcibiades / Themistodes / Pericles / Aristides /
Hānibal / Camillus / Quintus metellus / Scipiones / Rutilius / Cæsar / Pōpetius / An
tonius / Lepidius: multiq; præterea ex prisicis / & nostris nonnulli testes copiosissi
mi / quantū foelicitatis ex altiori gradu & fortunæ fauoribus contrahit. Nam q̄uis
Sylla foelicem se dici voluerit: tantū tamē a foelicitate abfuit / quantū fuit crudelitas
ti propinquior. Nihil em sibi accidere potuit infoelicius / q̄ male faciendi facultas /
ac libido: quibus se foelicem putauit. Grassari em: cede ac sanguine citius / p̄cipuo
rum ocos pascere: bonos p̄scribere: irē Impio regi sumā infoelicitas fuit. Marius
& cōpulsus est miser & infoelix cum redijt: qui cuius patrie pniciosus ea in ciues ef
fecit: quæ ne hostes quidem patrie crudeliora expetiuisent. Quare his quoq; fo
licitas defuit: quibus fato datum fuit: ut in suis urbibus decederēt e vita infultæ ple
bis iudicio / ac popularib; factionib; addicti. quo nihil pōt esse miserius. ¶ Vbi nā
ergo COSMV S ait / versari illā arbitramur: Num residet apud mortales: An
quemadmodū de Afrea ferunt fabule / relictis hoibus ad supos migrasse credi
mus: ¶ Nusq; inqt ILLE minus / q̄ ubi maxie esse putat. Legistis (ut opinor) quē
olim Apollinis oraculum foelicem esse responderit. Nam cum Gyges Lydorum
rex / qui sibi præ ceteris fortunatissimus esse videbat / Apollinem cōsultisset: quis
eo tempore foelix esset. Contempsit oraculum regias opes atq; apparatus: & A
glauum quendam Arcadem paruuli ruris cultorem / qui metas agelli sui nanq; cu
piditate exarserat / foelicem iudicauit. Repressit Apollo regis superbiam: & qui se
foelicissimū omnium arbitrabat / a rustico Dei iudicio superatus est: qui nullam re
gem / nullum Imperatorem / nullum Principem / sed priuatum quendam agricola
tam foelicem iudicauit. Ante Valerium Maximum reges multi / vis & Impera

Gallogario

*De p̄cipuo vobis a p̄cipuo
vobis p̄cipuo*

Gyges.

*De p̄cipuo vobis a p̄cipuo
vobis p̄cipuo*

reges nonnulli fuerat: nullū ex his/ne diuū qdem Augustū posuit in felices/ s; unū
 in priuatis ciuē Romanū Q. Metellū. ut nulla dubitatio in nobis residere qat: non
 in principibus/ sed in priuatis viris felicitatem aliquando esse repertam. Hanc &
 Licianus in suo Menippo sententiam probat. Menippus enim cum adolescens
 legisset apud Homerum Hesiodumq; & alios poetas Deorū bella/ adulteria/ fur/
 ta/ rapinas/ stupra/ aliaq; eiusmodi mala facinora: credebat ea licita esse/ atq; hone/
 sta: postq; Deorum auctoritate atq; exemplo corroborarent. Deinde adolescenti
 am egrellus/ cum audisset ea a legum latoribus tanq; inhonesta & iniqua suis san/
 ctionibus prohiberi: incertus animū seu rectius sentirent/ philosophos adiit: ut ab
 eis sciscitaret/ quenam esset vita optima. Sed cum illos quoq; conspiceret admo/
 dum sibipis dissentientes: nam hi voluptatem/ hi vacuitatem dolorum virtutem:
 alij quidam animi corporisq; & fortunæ bona vitam beatā efficere voluerūt: incer/
 tior multo q; ante: ac diffitue viutorū sapientia/ mortuos consulere decreuit. Igitur
 ad inferos penetrant: sciscitaturus a Tiresia/ qui & ipse vates ac diuinator fuisse/
 sententiā quam querebat. At ille primo cum id nephas esse scitu respondisset/ tan/
 dem monitus Menippi verbis/ ad aure insuurrans: apud priuatos viros optimā
 vitam/ hoc est felicitatem inueniri dixit. Si quo igitur in loco habitat / inter priuatos
 viros diuersorū habet: procul a culmine & fastigio imperandi. Virtutes em effectri/
 ces sunt vite felices/ quæ a principum domicilijs excludit/ si qctando casu/ aut erro/
 re limen ingrediunt: reuertitq; cogunt aufugere: perterritæ moribus sinistris quis/
 bus apud eos viuunt. Cum priuatis vero: cum in eis vigeat studia sapientiæ & dos/
 ctinæ/ tum litterarum ocio occupent: quorum animus remotus ab ambitione/ li/
 ber a cupiditate/ suis contentus est/ non appetens aliena: libenter versantur/ & foe/
 lices reddunt suos cultores. Hi enim soli virtutis iter cognouerunt: hi bene viuens/
 di præcepta nobis tradiderunt: hi qui esset vite cursus optimus/ tum exemplo/
 tum litteris demonstrarunt: ab his naturæ cognitio defluxit: horum opera variae
 artis ad usum hominū repertæ. hinc disciplinarum omnium: hinc astrorum/ coeliqu;
 motus adiuuenti. hinc cetera/ leges/ rerum publicarum gubernacula immanarunt:
 ab his rerum omnium quæ ad victum/ quæ ad cultum corporis / quæ ad dignitatē/
 quæ ad tutelam/ quæ ad mores spectant origo ducitur. Horum consilij secundā
 fortunam moderate ferre docemur: forti animo aduersam: horum studijs / cura/
 vigilijs animi morborū medela / corporum egroratum salus inuenta est. Ab his
 sapientiæ/ & honeste viuendi præcepta sumus assequuti. Hi tanq; virtutum sacer/
 dotes pacis atq; ocij amici/ soli felicem vitam assequunt. Posthabitis em atq; abie/
 ctis opibus/ imperijs/ dignitatibus/ cōtemptis diuitijs/ in excolēda matre virtutū phi/
 losophia/ in rerum occultarum inuestigatione versati/ ad liberaliū artium discipli/
 nas & humanitatis studia/ velut in portum tranquillum cōfugerunt: ubi nullo im/
 petu/ nulla fortune iactati temeritate/ vitam beatam ac felicem adepti sunt. Hos
 quantum possumus imitemur operibus nostris: cum sint eorum sectatoribus uber/
 rima præmia constituta. Principes vero a quibus huiusmodi studia abfuerunt: a qui/
 bus raro boni quippiam ad homines peruenit: quorum cupiditas/ ambitio/ alieni
 appetitus infinitis erumnis & calamitatibus orbem affixit: qui ocium/ pacem/ qui/
 erem reformidant: qui hanc vitam veluti peregrinantes transeunt: cōtemnamus.
 Etenim perpetua oblivione sepulti essent: nisi eos doctorum viutorū monumen/
 ta ab interitu vindicassent. Hi soli præstant/ ut magnorum viutorum memoria nō
 una cum corpore intereat. Horū lumine verborū res geste illustrant: horū scriptis
 nomē argatur. horū vocibus & præconio gloria viutorū excellentū celebrat. Qua
 in re dominorū iniquitas culpanda: quibus cum immortalitas qdam doctorū hoim
 studio/ & vigilijs tribuat: tamē eos ita paruifaciūt/ ita cōtemnūt ut mirum videat
 in tanta magnitudine/ ne dicam stulticia principum quempiā scribendi / & eorum

Menippus

Felicitas
ubi repiāDocti pre
cio hndi.

DE INFOELICITATE PRINCIPVM

res gestas suis mandati labore aggredi voluisse. Sed sapientes illi qui virtutis premia in
 ea ipsa norunt esse constituta/nihil extra se quaesierunt/virtute & scribenbi laude con-
 tenti. Hi nihil sperant a regibus/nihil appetunt/nihil concupiscunt/virtuti & optima-
 rum artium studijs dediti. qui beati ac felices dici possunt: quibus solis datur / ut ea
 contemnant ad quae reliqua veluti ceci insano impetu concurrunt. Hi tanquam ex spe-
 riori loco in quadam specula positi: tum caeteros/tum principue reges velum perso-
 natos quosdam homines ac ridiculos spernunt atque despiciunt. Vident enim infra se pos-
 tos quibus in sordibus/quibus in flagitijs / quibus in pallionibus perturbationi-
 busque versantur: vident eos extrinsecus ornatos: & dum conspiciunt ab homibus cla-
 ros ac conspicuos haberi: intus vero sordidos/miseros/incultos/afflictos/ & varijs
 animi morbis laborantes: quorum vita nisi scriptorum splendor accederet / perpen-
 situ & squalore sordesceret. Hunc vero (me intuens) non modo non felicem/ sed
 miserum puto: alieni nutus/ ne dicam voluntatis seruus: cui ad praescriptum alieni
 us est viuendum. Neque vero ipse solus est felicitatis expertus: sed hi omnes qui prin-
 cipibus/nihil sibi libere vite relinquunt: ut ea assequantur quibus potius multo sint quam
 ita miseres. Primum dignitates quas adipiscunt: cum hec nihil virtutis secum por-
 tent/ felicitatis sunt vacuae. Nihilominus opes & diuitie/ quibus timores/ curae/ vigi-
 lia/ sollicitudines/ molestiae sunt commixtae/ insuper inuidiae subdita haec omnia sumuntque
 multos deiecit culmine ac fastigio rerum/ & reddidit contemnendos. Itaque non ma-
 gis principes infelices dixerim/ quam eos qui rerum aeternarum cupiditate nutum prin-
 cipis obseruant. At vero infelicem vitam/ nescio an infelicio obitus comitetur.
 Quamobrem si qui felicitatem appetunt: non in principatu/ sed in virtute & bea-
 ta vita collocatam intelligant. Hanc omnes / principatum pauci adipisci possunt. Sed
 iam tempus admonet nesumus verbosiores. Hic tamen si (quod saepius fit)
 in otium suarum/ liberaeque vitam conferret/ procul a publicis curis/ quae maxime
 studijs aduersant: sic paruo contentus (quod doctorum hominum virtus reliquit)
 posteritatis memoriae vacaret: tum vere felicitis nomen mereret. Non tamen veteri
 orsi tranquillioribus rebus uti unquam licebit: quin quod suauissimum/ esse nos aliqui ei per
 suasura. Quae cum essent dicta: & diei aestus remissior esset: discellimus.

Cerialium
 miseria.

Disputationis Poggij Florentini super infelicitate principum finis.